

Internacjonalizacja mazowieckich przedsiębiorstw niefinansowych na przykładzie podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego

Opracowanie merytoryczne

Urząd Statystyczny w Warszawie

Pod kierunkiem

Emilii Murawskiej, Tomasza Zegara

Zespół autorski

Magdalena Cybulska, Agnieszka Dłubała

SPIS TREŚCI

WAŻNIEJSZE SKRÓTY	3
OBJAŚNIENIA SKRÓTÓW	3
WSTĘP	4
SYNTEZA	5
PODMIOTY Z KAPITAŁEM ZAGRANICZNYM NA TLE PRZEDSIĘBIORSTW NIEFINANSOWYCH zestawienie podmiotów o liczbie pracujących 10 i więcej osób	7
CHARAKTERYSTYKA PODMIOTÓW Z KAPITAŁEM ZAGRANICZNYM	8
Struktura przedsiębiorstw według klasy wielkości	8
Struktura przedsiębiorstw według kraju pochodzenia udziałowca	10
Struktura przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym według sekcji PKD	12
Działalność eksportowa i importowa	13
Struktura przychodów ze sprzedaży na eksport	17
Struktura zakupów z importu (z wyłączeniem importu środków trwałych)	20
METODOLOGIA BADANIA	23
Wykorzystane źródła danych	23
Metodologia badania	24
Objaśnienia pojęć stosowanych w opracowaniu	27
BIBLIOGRAFIA	28
ZAŁĄCZNIK 1. Kody PKD 2007 zaliczane do inteligentnych specjalizacji	29

OBJAŚNIENIA SKRÓTÓW

Skrót	Znaczenie
Dz.U.	Dziennik Ustaw
i in.	i inni
m.in.	między innymi
mln	milion
np.	na przykład
nt.	na temat
OECD	Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju
ok.	około
p. proc.	punkt procentowy
PKD 2007	Polska Klasyfikacja Działalności 2007
poz.	pozycja
pt.	pod tytułem
r.	rok
tys.	tysiąc
UE	Unia Europejska
ust.	ustęp
wg	według
zob.	zobacz

Głównym bodźcem internacjonalizacji przedsiębiorstw jest postępujący proces globalizacji. W celu zwiększenia konkurencyjności, przedsiębiorstwa rozszerzają swoją działalność na rynki zagraniczne. Proces ten może przyjmować różne formy, m.in.: eksport (zarówno bezpośredni, jak i pośredni), import, zawieranie umów franczyzowych, udostępnianie lub zakup licencji. Do przejawów internacjonalizacji zalicza się również inwestycje kapitałowe tj. tworzenie oddziałów czy spółek zależnych, w tym joint venture, zakup udziałów w spółkach za granicą.

Niniejsze opracowanie obejmuje przedsiębiorstwa zarejestrowane na obszarze województwa mazowieckiego, w których udziały mają zagraniczne podmioty, jak również oddziały firm zagranicznych, które deklarują posiadanie kapitału zagranicznego (inwestycje zagraniczne w Polsce).

Internacjonalizacja przedsiębiorstw to każda działalność gospodarcza podejmowana przez przedsiębiorstwa za granicą (Rymarczyk 2004, za: Głód 2014).

Kapitał zagraniczny to kapitał wniesiony do jednostki w postaci środków finansowych (gotówka, akcje, obligacje), rzeczowych aktywów trwałych (maszyny, urządzenia, środki transportu, nieruchomości) oraz wartości niematerialnych i prawnych (patenty, licencje, itp.) przez podmiot zagraniczny.

Podmiot z kapitałem zagranicznym to zarejestrowana i działająca w Polsce jednostka, w której swoje udziały posiada jednostka zagraniczna.

Podmiotem zagranicznym może być:

- osoba fizyczna nieposiadająca obywatelstwa polskiego; zakłada się, że osoba posiadająca obywatelstwo podwójne, polskie i inne, jest osobą krajową,
- osoba prawna z siedzibą za granicą,
- jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, z siedzibą za granicą.

W celu dokonania charakterystyki podmiotów z kapitałem zagranicznym na tle całej zbiorowości przedsiębiorstw niefinansowych o liczbie pracujących 10 osób i więcej wykorzystano wyniki badania SP. Warto zauważyć, że podmioty z kapitałem zagranicznym stanowią jedną piątą zbiorowości przedsiębiorstw niefinansowych o liczbie pracujących 10 osób i więcej. Jednocześnie generują ponad 60% sumy osiągniętych przychodów ze sprzedaży na eksport oraz zatrudniają dwie piąte pracowników tej zbiorowości.

W opracowaniu zaprezentowano pełną zbiorowość podmiotów niefinansowych posiadających na koniec 2016 r. kapitał zagraniczny, niezależnie od liczby pracujących.

Spośród badanej zbiorowości wyodrębniono i zbadano podmioty zaliczane do tzw. inteligentnych specjalizacji, których działania skierowane są na tworzenie innowacyjnych rozwiązań. W *Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Mazowieckiego 2013-2020* wytypowano inteligentne specjalizacje regionu Mazowsza, w ramach których wyróżnia się przedsiębiorstwa działające w czterech obszarach: bezpieczna żywność, inteligentne systemy zarządzania, nowoczesne usługi dla biznesu oraz wysoka jakość życia¹ (Załącznik 1.)

Inteligentne specjalizacje to koncepcja oparta na założeniu, że dzięki koncentracji zasobów wiedzy oraz nakierowaniu ich na ograniczoną liczbę priorytetowych działań gospodarczych kraje i regiony zyskają i utrzymują przewagę konkurencyjną w światowej gospodarce. Polega na identyfikacji dziedzin o największym potencjale rozwojowym, opierając się na udziale interesariuszy ze świata przedsiębiorczości, którzy powinni wyłonić najbardziej obiecujące obszary dla rozwoju regionu w przyszłości na drodze „procesu przedsiębiorczego odkrywania”.²

¹ Załącznik 1. *Inteligentna specjalizacja województwa mazowieckiego*, w: *Regionalna Strategia Innowacji dla Mazowsza do 2020 roku. System wspierania innowacyjności oraz inteligentna specjalizacja regionu*, Warszawa 2015.

² <https://innowacyjni.mazovia.pl/dzialania/inteligentna-specjalizacja.html>

Na koniec 2016 roku w województwie mazowieckim było 2 608 przedsiębiorstw niefinansowych z udziałem kapitału zagranicznego, o liczbie pracujących 10 osób i więcej, co stanowiło blisko 22% wszystkich przedsiębiorstw należących do tej grupy. Przychody ze sprzedaży na eksport uzyskane przez podmioty z kapitałem zagranicznym stanowiły ponad 60% całkowitej kwoty uzyskanej z tego tytułu w całej zbiorowości badanych przedsiębiorstw niefinansowych o liczbie pracujących 10 osób i więcej. Jedną czwartą tych przychodów wygenerowały podmioty zaliczane do inteligentnych specjalizacji.

Województwo mazowieckie wyróżnia się dużym potencjałem w zakresie przyciągania kapitału spoza Polski. Spośród całej zbiorowości przedsiębiorstw niefinansowych (niezależnie od liczby pracujących) zarejestrowanych w województwie mazowieckim, 9400 podmiotów zadeklarowało udział kapitału zagranicznego. Stanowiły one prawie 40% tej grupy przedsiębiorstw w Polsce. Jednocześnie, zdecydowaną większość kapitału spoza kraju przyciągnęła stolica i jej najbliższe otoczenie w obrębie regionu warszawskiego stołecznego. W tej grupie przedsiębiorstw na Mazowszu oraz w regionie warszawskim stołecznym dominowały podmioty o liczbie pracujących do 9 osób. Strukturę zatrudnienia w regionie mazowieckim regionalnym cechowała znacznie mniejsza dominacja przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób, zaś wśród podmiotów zaliczanych do inteligentnych specjalizacji nieznacznie przeważały przedsiębiorstwa zatrudniające 50 osób i więcej.

W województwie mazowieckim lokowany był kapitał różnego pochodzenia, najczęściej pochodził on z państw Europy Zachodniej. Główni inwestorzy to Francja i Holandia. Warto jednak zauważyć, że wśród podmiotów zaliczanych do inteligentnych specjalizacji województwa mazowieckiego znacznie wyraźniej zaznaczał się udział kapitału z Francji (45,1% przy 24,2% w całej zbiorowości). Struktura pochodzenia kapitału zagranicznego w całym województwie i regionie warszawskim stołecznym była zbliżona. Z kolei w regionie mazowieckim regionalnym dominował kapitał z Luksemburga. Wysoki odsetek w strukturze stanowił także kapitał z Korei Południowej, Finlandii i Belgii, co wyraźnie odróżnia ten region od całego województwa i regionu warszawskiego stołecznego.

Wśród podmiotów posiadających kapitał zagraniczny na Mazowszu najliczniej reprezentowane były przedsiębiorstwa zajmujące się Handlem hurtowym i detalicznym, naprawą pojazdów samochodowych, włączając motocykle (sekcja G). Działalność tę prowadziło niemal co trzecie przedsiębiorstwo. Wysoki odsetek stanowiły również przedsiębiorstwa prowadzące Działalność związaną z obsługą rynku nieruchomości (sekcja L) oraz Działalność profesjonalną, naukową i techniczną (sekcja M). Biorąc pod uwagę rozkład przestrzenny, zauważyć można, że struktura rodzajów działalności przedsiębiorstw posiadających kapitał zagraniczny z regionu warszawskiego stołecznego była zbliżona do struktury w województwie, natomiast w regionie mazowieckim regionalnym dominowały (stanowiąc 46%) przedsiębiorstwa zajmujące się Przetwórstwem przemysłowym (sekcja C), przy mniejszym udziale przedsiębiorstw prowadzących działalność związaną z handlem.

W 2016 roku w województwie mazowieckim więcej firm dokonywało zakupów z importu niż osiągało przychody ze sprzedaży na eksport. Najliczniejszą grupą w obu tych kategoriach były firmy najmniejsze, o liczbie pracujących do 9 osób. Jednocześnie, zdecydowaną większość przychodów z tytułu sprzedaży na eksport uzyskanych przez przedsiębiorstwa niefinansowe z kapitałem zagranicznym, generowały podmioty o liczbie pracujących powyżej 50 osób. Podobnie, największy udział w zakupach z importu miały przedsiębiorstwa o liczbie pracujących 50 osób i więcej.

Przedsiębiorstwa niefinansowe województwa mazowieckiego z udziałem kapitału zagranicznego najczęściej dokonywały sprzedaży na eksport do krajów Europy Zachodniej, w tym: Niemiec, Szwajcarii i Wielkiej Brytanii. Największy udział w przychodach z tytułu sprzedaży na eksport miał eksport wyrobów (44,8%). Przychody z eksportu wyrobów wyraźnie dominowały w regionie mazowieckim regionalnym (88,3%), natomiast w regionie warszawskim stołecznym przeważały przychody ze sprzedaży na eksport usług (47,5%).

W mazowieckich przedsiębiorstwach niefinansowych z kapitałem zagranicznym największy udział w całkowitej wartości zakupów z importu (z wyłączeniem środków trwałych) miał import towarów przeznaczonych do dalszej odsprzedaży (65%). Biorąc pod uwagę zróżnicowanie przestrzenne, warto zauważyć, że w regionie warszawskim stołecznym struktura importu była zbliżona do struktury w województwie, natomiast w regionie mazowieckim regionalnym dominującą część stanowił import surowców, materiałów i półfabrykatów przeznaczonych na cele produkcyjne (76,6%). Jego jeszcze większy udział (89,9%) w tym regionie odnotowano w podmiotach zaliczanych do inteligentnych specjalizacji.

Dominującą działalnością w kształtowaniu przychodów ze sprzedaży na eksport (47,6%) było Przetwórstwo przemysłowe (sekcja C), natomiast w zakupach z importu największy udział miała sekcja związana z Handlem hurtowym i detalicznym, naprawą pojazdów samochodowych, włączając motocykle (sekcja G), stanowiąc ok. 65%.

NA TLE PRZEDSIĘBIORSTW NIEFINANSOWYCH

zestawienie podmiotów o liczbie pracujących 10 i więcej osób

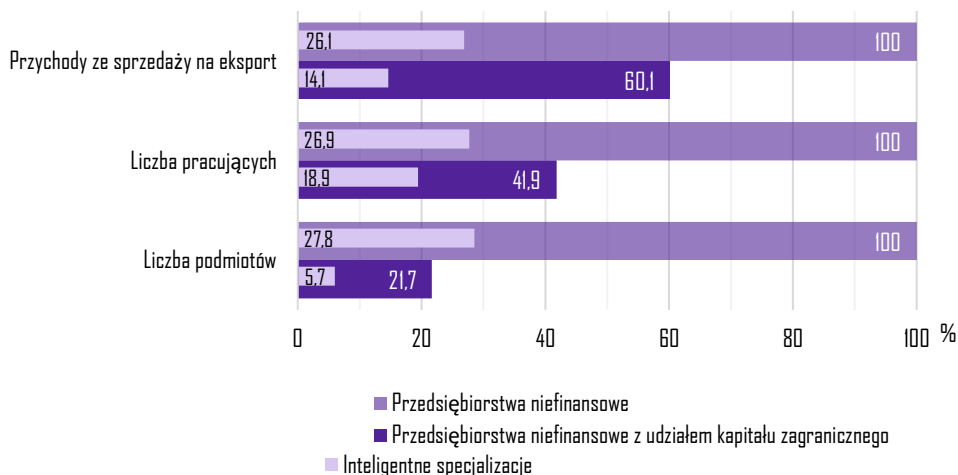
Napływ kapitału zagranicznego, będący jednym z przejawów umiędzynarodowienia przedsiębiorstw, można rozpatrywać zarówno na płaszczyźnie poprawy konkurencyjności gospodarki w układzie krajowym, jak i regionalnym oraz lokalnym, także na poziomie działalności poszczególnych podmiotów (Dziemianowicz 1997, Puchalska 2015).

Na koniec 2016 roku, spośród 12 043 przedsiębiorstw niefinansowych w województwie mazowieckim o liczbie pracujących 10 osób i więcej, 2 608 (21,7%) posiadało udziały kapitału zagranicznego. Przedsiębiorstwa zaliczane do inteligentnych specjalizacji (*Załącznik 1.*) stanowiły jedną czwartą badanych firm z kapitałem zagranicznym, natomiast w pełnej zbiorowości przedsiębiorstw niefinansowych stanowiły niespełna jedną trzecią.

W podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego pracowało 41,9% wszystkich osób świadczących pracę w przedsiębiorstwach niefinansowych (o liczbie pracujących 10 osób i więcej). Niemal połowę z nich stanowili pracownicy firm zaliczanych do inteligentnych specjalizacji. Warto wspomnieć, że odsetek ten był wyższy niż w zbiorowości wszystkich przedsiębiorstw niefinansowych zatrudniających 10 osób i więcej, gdzie pracownicy jednostek zaliczanych do inteligentnych specjalizacji stanowili mniej niż jedną trzecią wszystkich pracujących.

60,1% przychodów ze sprzedaży na eksport, które osiągnęły przedsiębiorstwa niefinansowe przypadło na podmioty z kapitałem zagranicznym. W zbiorowości zaliczanej do inteligentnych specjalizacji przychody ze sprzedaży na eksport stanowiły około jednej czwartej tej kwoty osiągniętej zarówno przez wszystkie przedsiębiorstwa niefinansowe, jak i jednostki z kapitałem zagranicznym.

Wykres 1. Struktura przychodów ze sprzedaży na eksport, liczby pracujących i liczby podmiotów z kapitałem zagranicznym na tle przedsiębiorstw niefinansowych, z wyodrębnieniem przedsiębiorstw zaliczanych do inteligentnych specjalizacji

KAPITAŁEM ZAGRANICZNYM

Atrakcyjność inwestycyjna lokalizacji, potencjalnie decydująca o przestrzennym rozkładzie inwestycji, rozpatrywana jest na podstawie grupy czynników istotnych dla inwestorów konkretnego typu. Znaczenie tych determinant daje możliwość badania poziomu atrakcyjności inwestycyjnej w różnych układach terytorialnych (Godlewska 2001, Godlewska-Majkowska i in. 2017).

Inwestorów mogą przyciągać różne cechy potencjalnych lokalizacji działalności lub inwestycji kapitału (w tym dotychczasowe powiązania gospodarcze), a na poziomie krajowym istotną rolę odgrywa polityka inwestycji prowadzona przez państwo. W badaniach na temat czynników lokalizacji, w tym tych dotyczących lokowania kapitału zagranicznego, do najważniejszych determinant na poziomie regionalnym czy lokalnym zazwyczaj zalicza się: dostępność komunikacyjną, zasoby rynku pracy czy bliskość rynku odbiorców; będących często domeną dużych ośrodków miejskich lub ich najbliższego otoczenia (Domański 2001, Dziemianowicz i in. 2012).

Mazowsze należy do grupy województw najbardziej atrakcyjnych inwestycyjnie w Polsce, jednocześnie wykazując pod tym względem zróżnicowanie wewnętrzne i przewagę jakości warunków lokalizacyjnych w centralnej części województwa (Godlewska-Majkowska i in. 2017). Wyniki badania wśród przedstawicieli firm na temat czynników lokalizacji przedsiębiorstw na Mazowszu akcentują położenie stolicy kraju oraz znaczenie Warszawy i jej powiazań, zarówno na płaszczyźnie społecznej, instytucjonalnej, jak i komunikacyjnej (Dziemianowicz i in. 2012).

Posiadanie kapitału zagranicznego na koniec 2016 r. deklarowało 9400 przedsiębiorstw niefinansowych zarejestrowanych na terenie województwa mazowieckiego. Aż 97% miała siedzibę w regionie warszawskim stołecznym (wg NUTS 2016), pozostałe 3% w regionie mazowieckim regionalnym. Niemal jedna czwarta wskazanych przedsiębiorstw zarówno w całym województwie mazowieckim, jak i w poszczególnych regionach należała do podmiotów zaliczanych do inteligentnych specjalizacji.

Biorąc pod uwagę łączną sumę ulokowanego kapitału w 2016 roku Mazowsze jest najbardziej atrakcyjnym województwem naszego kraju dla inwestorów zagranicznych. Niemal połowa (47,4%) krajowego kapitału zagranicznego zaangażowana była w przedsiębiorstwach z siedzibą na terenie województwa mazowieckiego. Stanowiły one 37,9% wszystkich polskich przedsiębiorstw niefinansowych z udziałem kapitału zagranicznego.

Struktura przedsiębiorstw według klasy wielkości

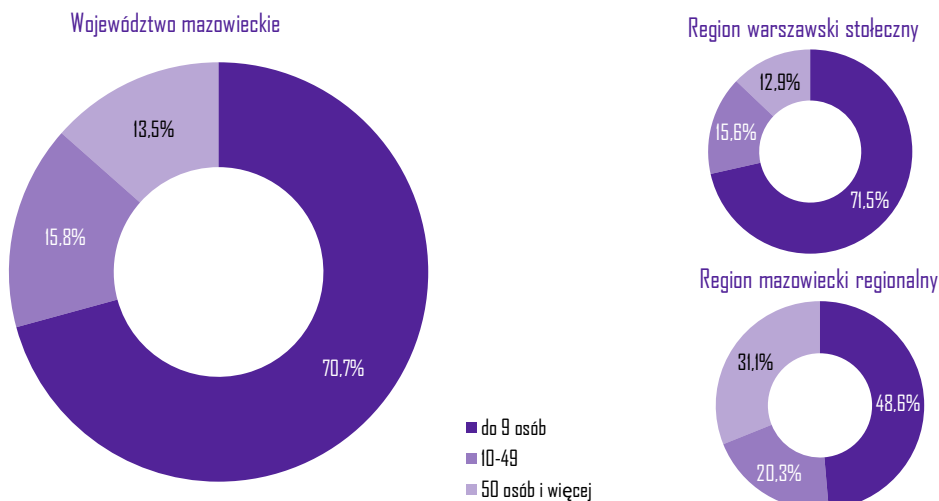
W badanej zbiorowości przedsiębiorstw niefinansowych z udziałem kapitału zagranicznego, zarejestrowanych na terenie województwa mazowieckiego, przewagę liczebną stanowiły podmioty o liczbie pracujących do 9 osób (70,7%). Pozostałą zbiorowość tworzyły przedsiębiorstwa, w których pracowało od 10 do 49 osób (15,8%) oraz 50 osób i więcej (13,5%).

Analiza przestrzenna struktury podmiotów według liczby pracujących pokazuje, że region warszawski stołeczny posiadał strukturę zbliżoną do całego Mazowsza, co wynika ze skupienia w tym regionie większości zarejestrowanych firm.

Region mazowiecki regionalny charakteryzował się odmienną strukturą. Niespełna połowę (48,6%) firm zarejestrowanych na jego obszarze stanowiły podmioty, w których pracowało do 9 osób. Przedsiębiorstwa o liczbie pracujących od 10 do 49 osób stanowiły 20,3% zbiorowości, natomiast powyżej 50 osób – 31,1%.

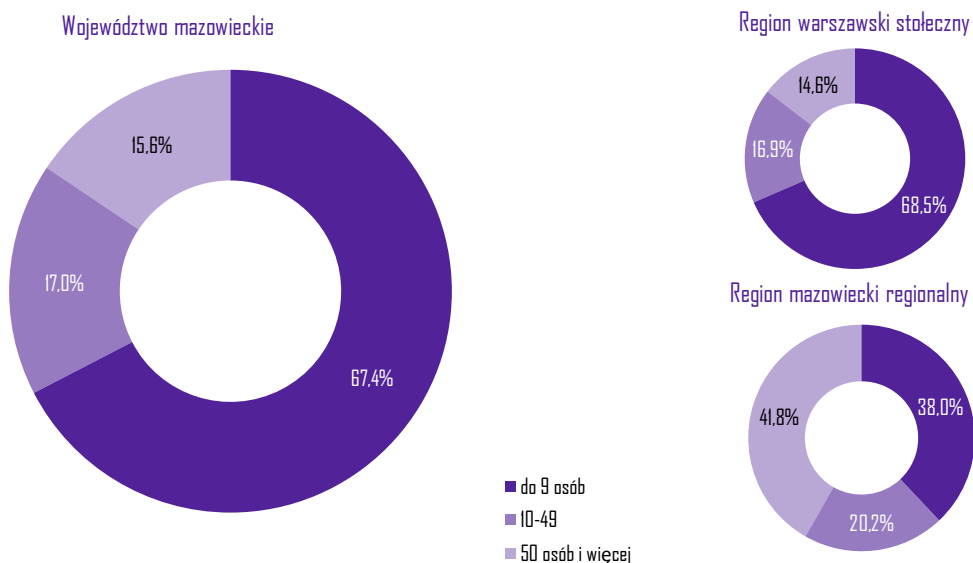
Wykres 2. Struktura przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym mających siedzibę w województwie mazowieckim oraz w regionach (wg nomenklatury NUTS 2016), według liczby pracujących

Struktura przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym zaliczanych do inteligentnych specjalizacji (*Załącznik 1.*) była zbliżona do rozkładu pełnej badanej zbiorowości zarówno dla całego województwa mazowieckiego, jak i regionu warszawskiego stołecznego. Występował tu nieco mniejszy udział jednostek (o ok. 3 p.proc), w których pracowało mniej niż 10 osób.

Natomiast region mazowiecki regionalny znacznie różnił się strukturą przedsiębiorstw według liczby pracujących od pełnej zbiorowości na tym obszarze. Tylko 38% stanowiły podmioty z kapitałem zagranicznym o liczbie pracujących do 9 osób, zaliczane do inteligentnych specjalizacji. W 20,2% firm pracowało od 10 do 49 osób, natomiast w 41,8% jednostek – 50 osób i więcej.

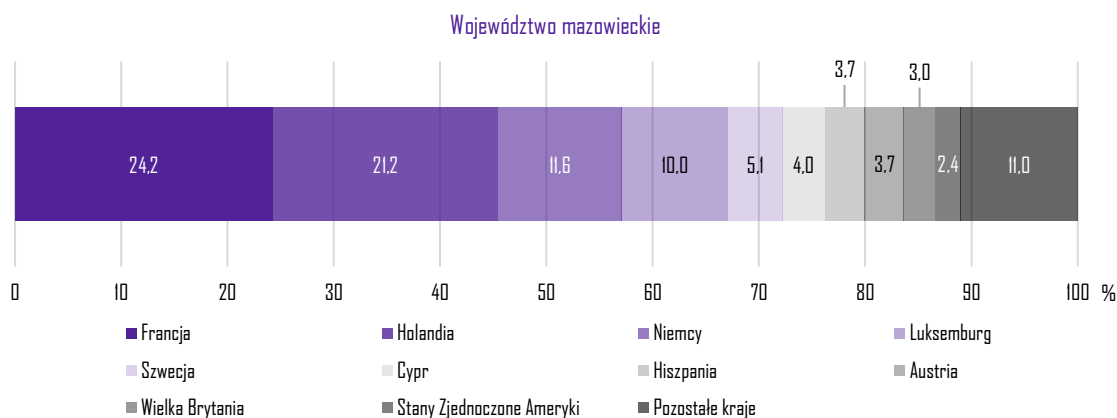
Wykres 3. Struktura przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym zaliczanych do inteligentnych specjalizacji mających siedzibę w województwie mazowieckim oraz w regionach (NUTS 2016), według liczby pracujących

Struktura przedsiębiorstw według kraju pochodzenia udziałowca

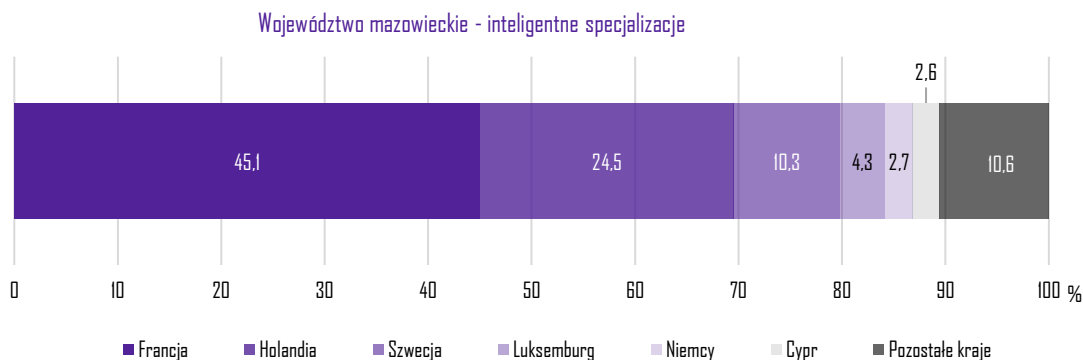
W badanej zbiorowości podmiotów niemal połowę kapitału zagranicznego stanowiły łącznie udziały firm z Francji (24,2%) oraz Holandii (21,2%). Z Niemiec pochodziło 11,6% kapitału zagranicznego, natomiast 10% z Luksemburga. W województwie mazowieckim chętnie inwestowały również podmioty ze Szwecji (5,1%), Cypru (4%), Hiszpanii (3,7%), Austrii (3,7%), Wielkiej Brytanii (3%), a także Stanów Zjednoczonych Ameryki (2,4%). Pozostałe 11% stanowił kapitał z pozostałych krajów z całego świata.

Wykres 4. Struktura kapitału zagranicznego w podmiotach mających siedzibę w województwie mazowieckim, według kraju pochodzenia udziałowca

W firmach z kapitałem zagranicznym zaliczanych do inteligentnych specjalizacji, aż 45,1% kapitału zagranicznego należało do inwestorów z Francji, a 24,5% z Holandii. Duży odsetek kapitału zagranicznego w tej grupie firm pochodził ze Szwecji (10,3%), Luksemburga (4,3%), Niemiec (2,7%) oraz Cypru (2,6%). Do udziałowców z pozostałych krajów świata należało 10,6% kapitału zaangażowanego w tych podmiotach.

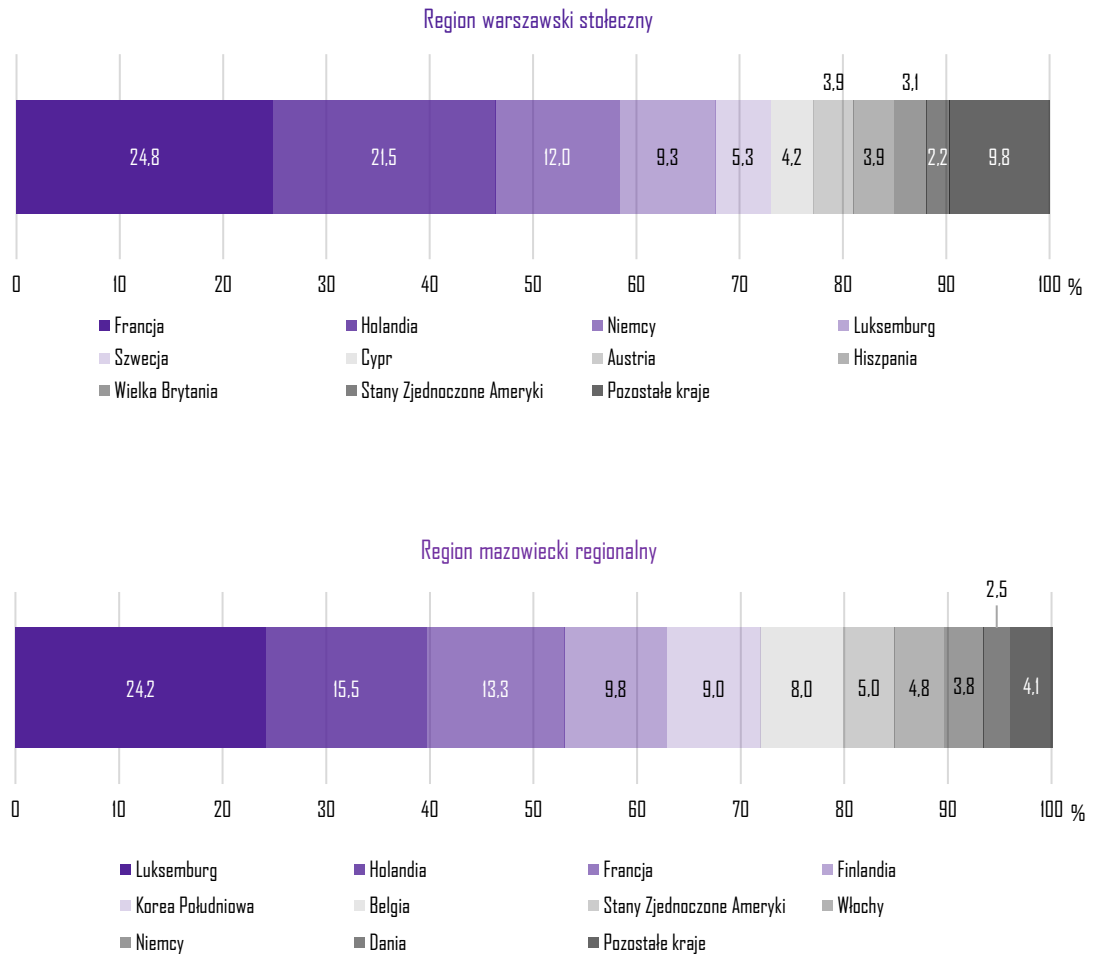
Wykres 5. Struktura kapitału zagranicznego w podmiotach zaliczanych do inteligentnych specjalizacji mających siedzibę w województwie mazowieckim, według kraju pochodzenia udziałowca

Dzieląc makroregion województwo mazowieckie na regiony wyraźnie widać podobieństwo struktury kapitału zagranicznego w województwie i w regionie warszawskim stołecznym. Odmienne rozkładał się kapitał zaangażowany w regionie

mazowieckim regionalnym. Dominował tu udział kapitału z Luksemburga (24,2%), Holandii (15,5%) i Francji (13,3%). Kapitał należący do podmiotów z Finlandii stanowił 9,8% kapitału zagranicznego w regionie, z Korei Południowej 9%, z Belgii 8%, ze Stanów Zjednoczonych Ameryki 5%, z Włoch 4,8%, z Niemiec 3,8%, a z Danii 2,5%. Pozostałe 4% kapitału zainwestowały w tym regionie inne kraje świata.

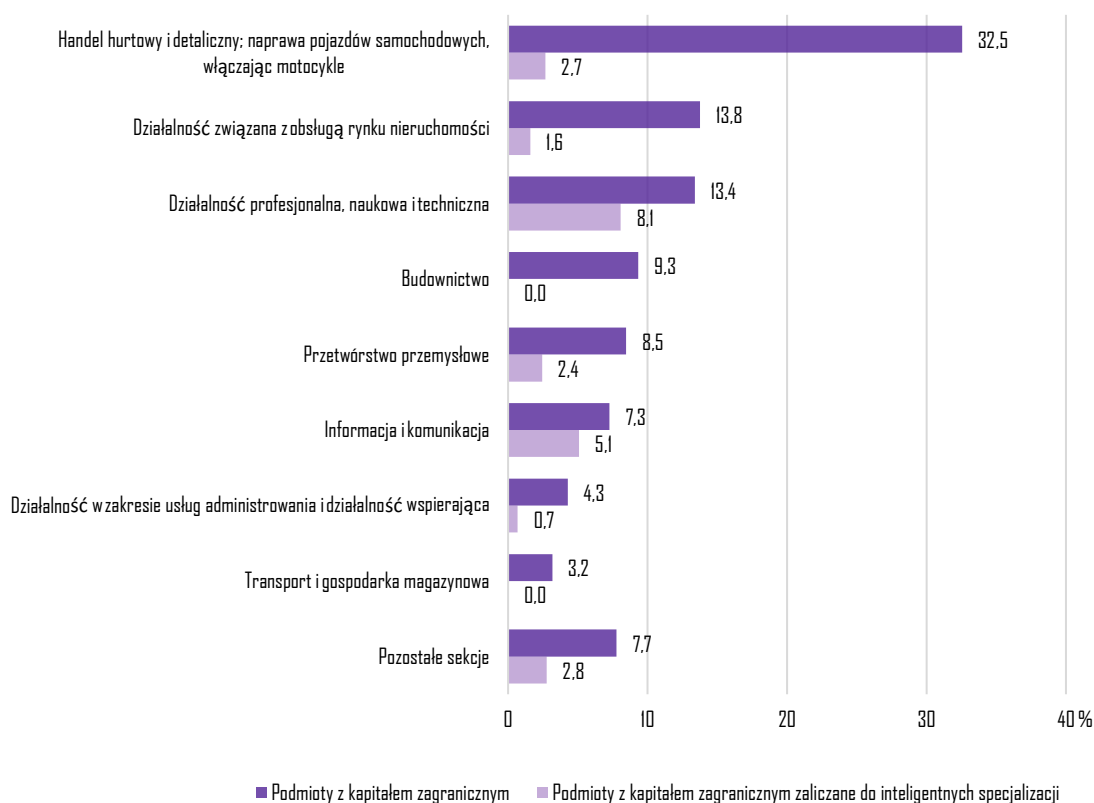
Wykres 6. Struktura kapitału zagranicznego w podmiotach mających siedzibę w województwie mazowieckim, według kraju pochodzenia udziałowca, w podziale na jednostki NUTS 2

Struktura przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym według sekcji PKD

Najliczniejszą grupą podmiotów z kapitałem zagranicznym w województwie mazowieckim były firmy prowadzące działalność związaną z Handlem hurtowym i detalicznym, naprawą pojazdów samochodowych, włączając motocykle (sekcja G), które stanowiły jedną trzecią badanej zbiorowości. Podmioty prowadzące Działalność związaną z obsługą rynku nieruchomości (sekcja L) stanowiły 13,8% podmiotów objętych badaniem, zaś podmioty prowadzące Działalność profesjonalną, naukową i techniczną (sekcja M) – 13,4%.

Wykres 7. Udział podmiotów z kapitałem zagranicznym mających siedzibę w województwie mazowieckim w wybranych sekcjach PKD, z wyodrębnieniem podmiotów zaliczanych do inteligentnych specjalizacji

Struktura podmiotów według rodzaju prowadzonej działalności (sekcji PKD) odmiennie kształtowała się w przypadku podmiotów zaliczanych do inteligentnych specjalizacji. Najliczniejszą grupą były przedsiębiorstwa prowadzące Działalność profesjonalną, naukową i techniczną (sekcja M), stanowiąc 8,1% wszystkich przedsiębiorstw niefinansowych z udziałem kapitału zagranicznego w województwie mazowieckim.

W regionie warszawskim stołecznym struktura podmiotów z kapitałem zagranicznym była zbliżona do struktury w województwie. Region mazowiecki regionalny wyróżniał się natomiast dominacją dwóch rodzajów działalności: Przetwórstwa przemysłowego (sekcja C) oraz Handlu hurtowego i detalicznego; naprawy pojazdów samochodowych, włączając motocykle (sekcja G). Udział tych podmiotów stanowił odpowiednio: 4,6% oraz 2,6% badanych podmiotów. Kolejne pod względem liczebności sekcje to: Transport i gospodarka magazynowa (sekcja H) oraz Budownictwo (sekcja F) z łącznym udziałem ok. 9%.

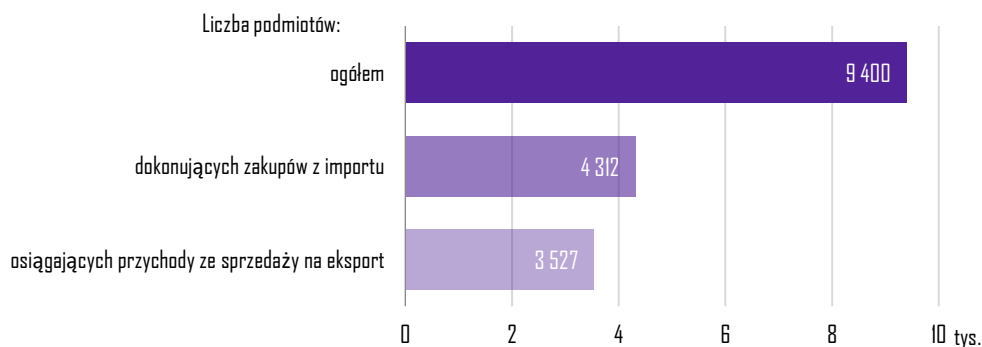
Działalność eksportowa i importowa

Zakres internacjonalizacji i działalności na rynkach zagranicznych wynika najczęściej ze strategii ekspansji przyjętej przez przedsiębiorstwa. Do podstawowych determinant i przejawów internacjonalizacji można zaliczyć eksport i import, a istotność tych aktywności zmienia się w zależności od fazy rozwoju i umiędzynarodowienia przedsiębiorstw (Gorynia, Jankowska 2007; Przybylska 2018).

Podstawowe znaczenie tych procesów podkreślane jest w teoretycznych modelach internacjonalizacji. Do najpopularniejszych zaliczyć można tzw. model uppsalski (Johanson, Wiedersheim-Paul 1975), w którym pierwszym z przejawów internacjonalizacji rozpatrywanej w układzie kolejnych etapów jest eksport na rynki zagraniczne (za: Gorynia, Jankowska 2007). W przypadku przedsiębiorstw, które już zainwestowały na zagranicznym rynku, dalsza internacjonalizacja poprzez sprzedaż eksportową może być ułatwiona ze względu na dotychczasowe funkcjonowanie w sieci międzynarodowych przepływów gospodarczych (Cieślik 2010). W niektórych modelach sekwencyjnych (np. model według Kortha 1985) jako pierwszy i podstawowy z przejawów internacjonalizacji przedsiębiorstw wskazywany jest import (za: Przybylska 2018).

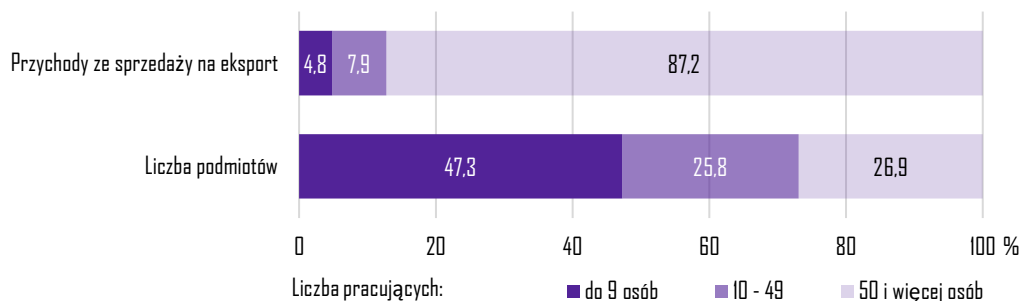
Spośród wszystkich 9 400 przedsiębiorstw niefinansowych z kapitałem zagranicznym z siedzibą w województwie mazowieckim w 2016 r., 3 527 łącznie osiągnęło przychody ze sprzedaży na eksport (wyrobów, usług oraz towarów i materiałów) w wysokości 101 mld złotych. Zakupów z importu (surowców, materiałów i półfabrykatów przeznaczonych na cele produkcyjne, towarów przeznaczonych do dalszej odsprzedaży oraz usług, nie uwzględniając zakupu środków trwałych) dokonało 4 312 podmiotów na łączną kwotę 148 mld złotych.

Wykres 8. Liczba podmiotów osiągających przychody ze sprzedaży na eksport i dokonujących zakupów z importu na tle wszystkich podmiotów z kapitałem zagranicznym w województwie mazowieckim

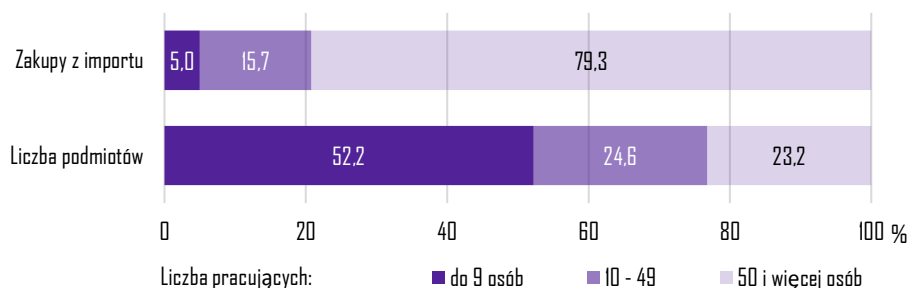
W województwie mazowieckim wśród podmiotów z kapitałem zagranicznym osiągających przychody ze sprzedaży na eksport, najliczniejszą grupę stanowiły firmy, w których pracuje do 9 osób (47,3%). Udział tych przedsiębiorstw w łącznej wartości przychodów ze sprzedaży na eksport był najmniejszy, stanowił 4,8% tej sumy. Kolejna grupa podmiotów, gdzie pracuje od 10 do 49 osób i należało do niej 25,8% wspomnianej zbiorowości, miała udział w sumie przychodów ze sprzedaży na eksport w wysokości 7,9%. Największe z badanych przedsiębiorstw, o liczbie pracujących 50 i więcej osób, stanowiące 26,9% wskazanej zbiorowości, miały największy udział, który wynosił 87,2% sumy przychodów ze sprzedaży na eksport.

Wykres 9. Struktura przychodów ze sprzedaży na eksport oraz liczby podmiotów w województwie mazowieckim, według liczby pracujących

Struktura zakupów z importu była zbliżona do struktury przychodów ze sprzedaży na eksport, biorąc pod uwagę wielkość przedsiębiorstwa mierzoną liczbą pracujących. Również najliczniejszą grupę dokonującą zakupów z importu (52,2%) stanowiły najmniejsze z badanych przedsiębiorstw (do 9 osób pracujących). Odnotowały one najmniejszy (5%) udział w łącznej sumie zakupów z importu. Grupa podmiotów, gdzie pracuje od 10 do 49 osób, z 15,7% udziałem w zakupach z importu – stanowiła 24,6% wspomnianej zbiorowości. Największy udział w zakupach z importu – 79,3% sumy osiągnęły największe z badanych przedsiębiorstw, tj. o liczbie pracujących 50 i więcej osób. Stanowiły one 23,2% wskazanej zbiorowości.

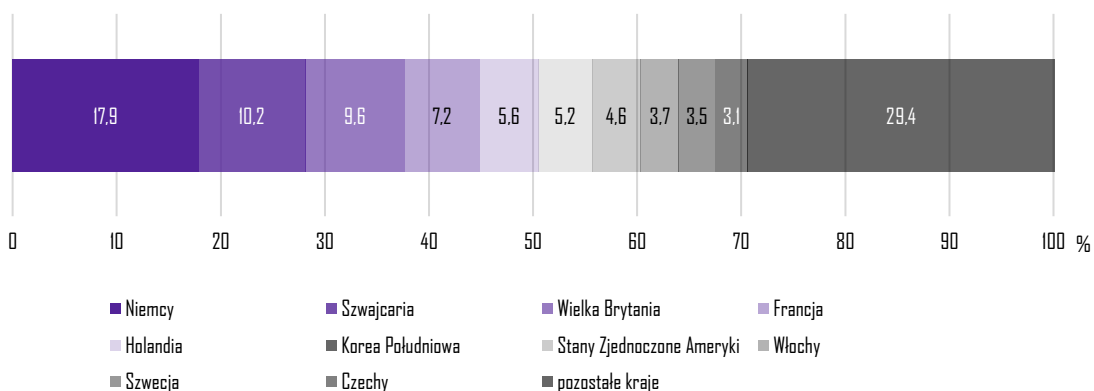
Wykres 10. Struktura zakupów z importu oraz liczba podmiotów w województwie mazowieckim, według liczby pracujących

Główne kierunki eksportu

Mazowieckie przedsiębiorstwa niefinansowe z udziałem kapitału zagranicznego osiągnęły w 2016 r. przychody ze sprzedaży na eksport o łącznej wartości 86,5 mld złotych³, z czego 17,9% przypadło na eksport do Niemiec, 10,2% do Szwajcarii, 9,6% do Wielkiej Brytanii i 7,2% do Francji. Znaczącymi rynkami zbytu były również: Holandia, Korea Południowa, Stany Zjednoczone Ameryki, Włochy, Szwecja i Czechy z łącznym udziałem 25,6%.

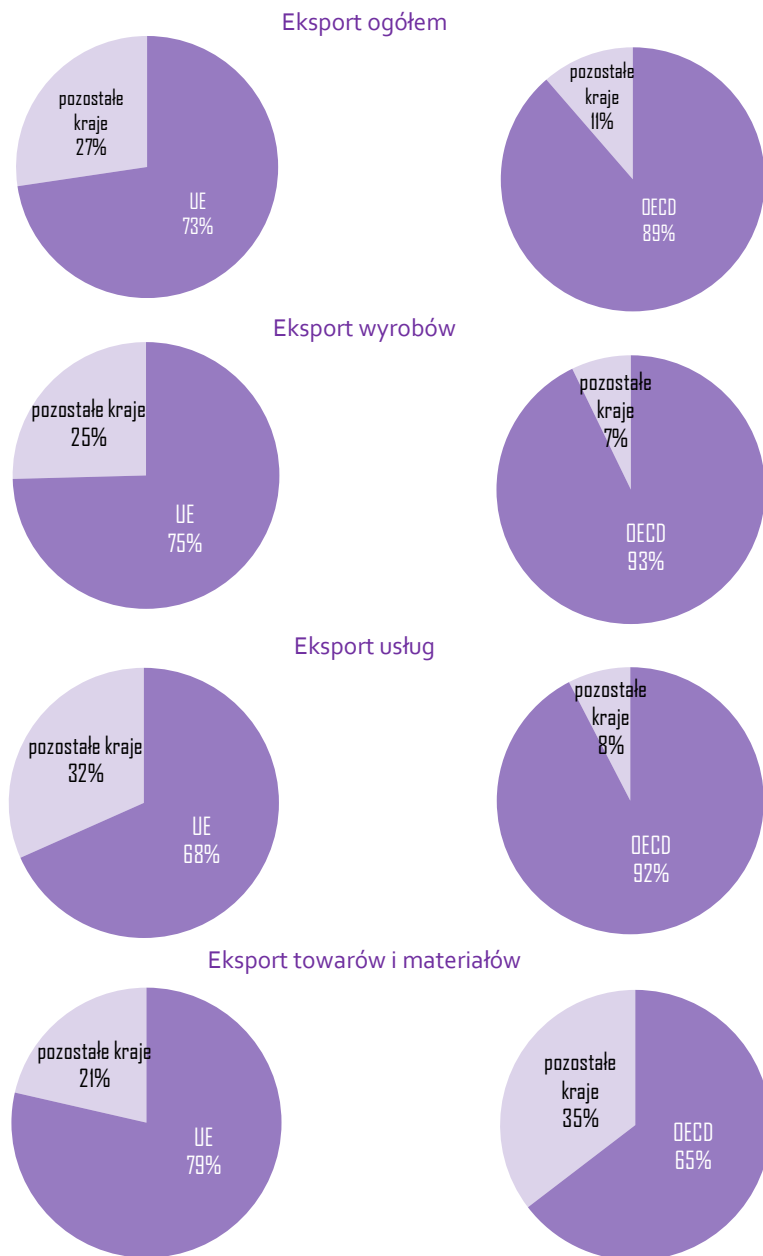
Wykres 11. Struktura przychodów za sprzedaży na eksport w województwie mazowieckim, według kraju przeznaczenia

Przeprowadzając analizę przychodów ze sprzedaży na eksport w województwie mazowieckim, warto zwrócić uwagę, iż 73% tej kwoty przypadało na eksport do krajów Unii Europejskiej, natomiast 89% na eksport do krajów należących do OECD. Około jednej czwartej przychodów ze sprzedaży na eksport stanowiła kwota przypadająca na kraje spoza Unii Europejskiej. 35% sumy przychodów ze sprzedaży na eksport towarów i materiałów przypadło na kraje spoza OECD, natomiast na eksport wyrobów 7%, a usług 8%.

³ Stanowi sumę przychodów ze sprzedaży na eksport do krajów, które w sprawozdaniach KZ oraz SP (część VI.) zostały wskazane jako główne rynki eksportowe (maksymalnie przedsiębiorstwo może wskazać 5 krajów). Więcej informacji zamieszczono w Metodologii badania.

Wykres 12. Struktura przychodów za sprzedaży na eksport w województwie mazowieckim, według grup krajów i rodzaju eksportu

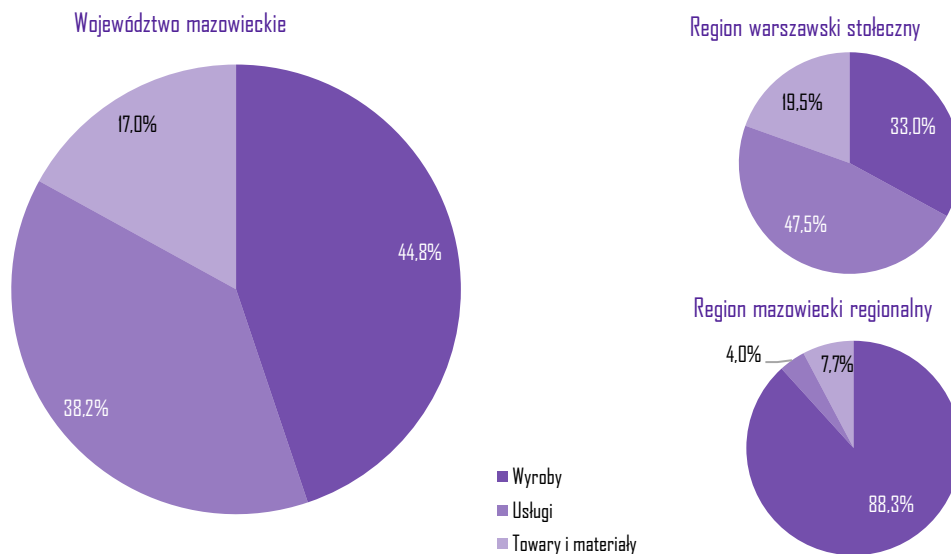
Struktura przychodów ze sprzedaży na eksport

W województwie mazowieckim największy udział w ogólnej wartości przychodów ze sprzedaży na eksport miał eksport wyrobów – 44,8%. Eksport usług stanowił 38,2%, natomiast 17% przypadało na eksport towarów i materiałów.

Dokonując analizy w podziale na regiony zauważyć można, iż struktura wygląda nieco odmiennie niż w województwie. W regionie warszawskim stołecznym największy udział w sumie przychodów ze sprzedaży na eksport miał eksport usług (47,5%), eksport wyrobów stanowił 33%, natomiast towarów i materiałów 19,5%.

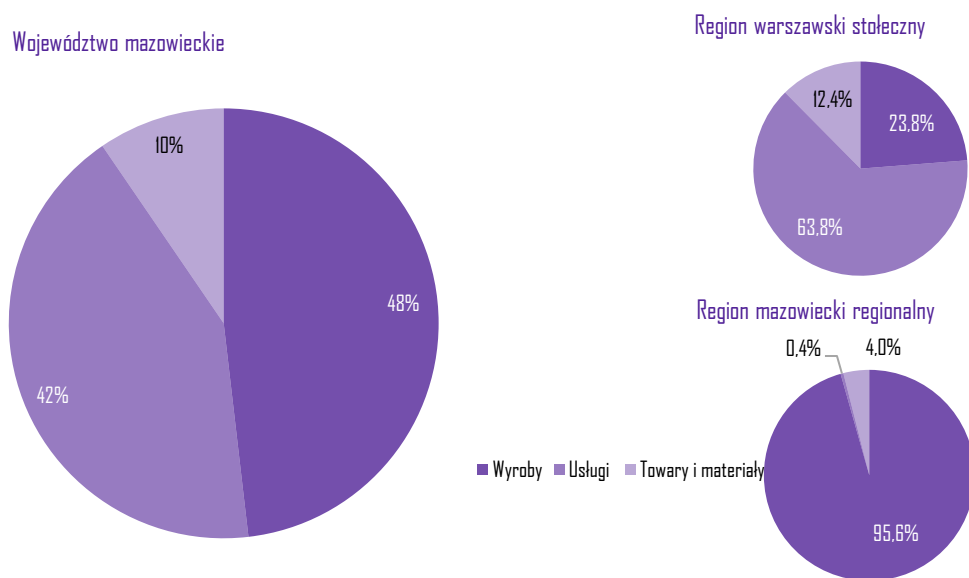
W regionie mazowieckim regionalnym przychody ze sprzedaży na eksport wyrobów stanowiły 88,3% eksportu ogółem. Eksport towarów i materiałów stanowił 7,7%, natomiast na eksport usług przypadało tylko 4%.

Wykres 13. Struktura przychodów ze sprzedaży na eksport w województwie mazowieckim

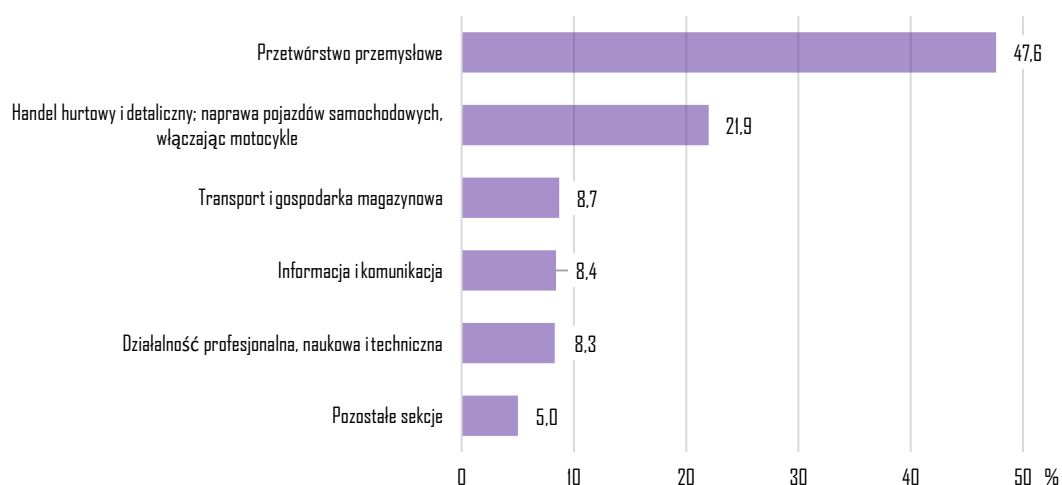
W podmiotach zaliczanych do inteligentnych specjalizacji, struktura przychodów ze sprzedaży na eksport jest zbliżona do pełnej zbiorowości, z nieco mniejszym udziałem (o 7 p. proc.) eksportu towarów i materiałów. W regionie stołecznym warszawskim dominował udział przychodów ze sprzedaży na eksport usług – 63,8%, natomiast w regionie mazowieckim regionalnym – eksport wyrobów, który stanowił 95,6% wartości ogółem w regionie.

Wykres 14. Struktura przychodów ze sprzedaży na eksport w podmiotach zaliczanych do inteligentnych specjalizacji mających siedzibę na terytorium województwa mazowieckiego

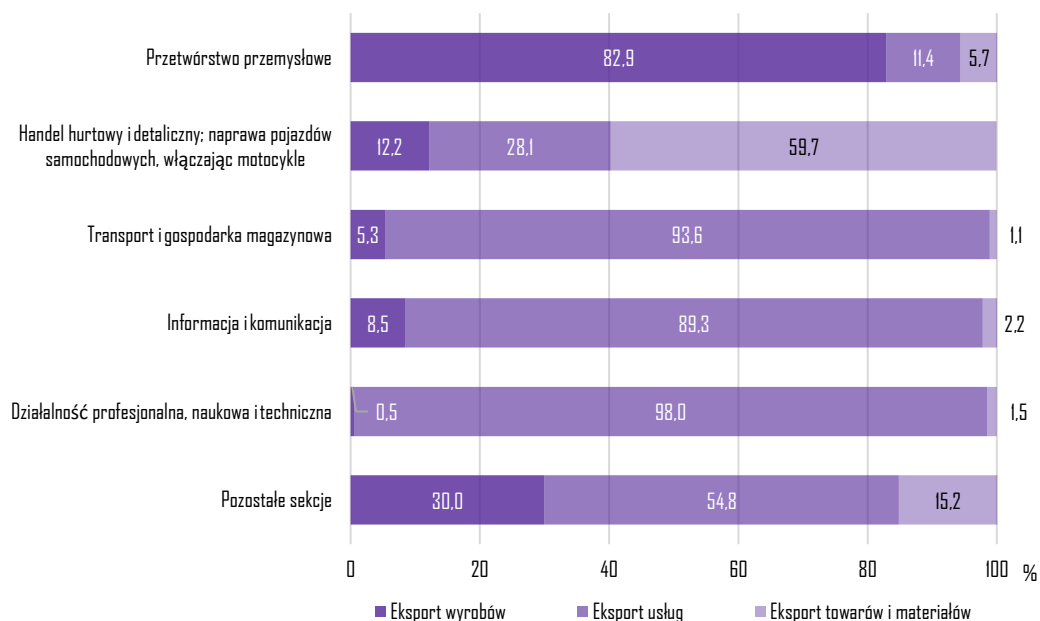
W województwie mazowieckim rodzajem działalności, który miał największy udział w przychodach ze sprzedaży na eksport (47,6%) jest Przetwórstwo przemysłowe (sekcja C). Udział 21,9% przypadają na przedsiębiorstwa zajmujące się Handlem hurtowym i detalicznym; naprawą pojazdów samochodowych, włączając motocykle (sekcja G). Jedną czwartą udziału w przychodach ze sprzedaży na eksport generowały łącznie podmioty, o podobnym udziale, prowadzące działalność związaną z: Transportem i gospodarką magazynową (sekcja H), Informacją i komunikacją (sekcja J), Działalnością profesjonalną, naukową i techniczną (sekcja M). Pozostałe sekcje PKD miały łącznie jedynie 5% udział w sumie przychodów ze sprzedaży na eksport.

Wykres 15. Udział wybranych sekcji PKD w przychodach ze sprzedaży na eksport

Struktura przychodów ze sprzedaży na eksport w poszczególnych sekcjach jest zależna od ich specyfiki. W Przetwórstwie przemysłowym (sekcja C) 82,9% stanowiły przychody ze sprzedaży na eksport wyrobów, natomiast w sekcji Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (sekcja G) – 59,7% przychody ze sprzedaży na eksport towarów i materiałów. Z kolei w podmiotach prowadzących działalność związaną z: Transportem i gospodarką magazynową (sekcja H), Informacją i komunikacją (sekcja J), Działalnością profesjonalną, naukową i techniczną (sekcja M) dominowały przychody ze sprzedaży na eksport usług.

Wykres 16. Struktura przychodów ze sprzedaży na eksport w wybranych sekcjach PKD

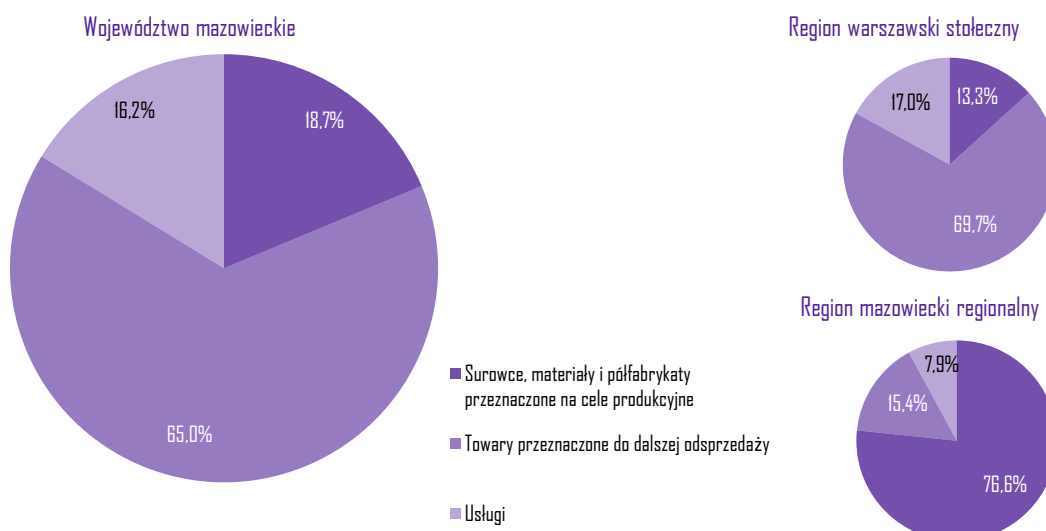
Struktura zakupów z importu (z wyłączeniem importu środków trwałych)

W województwie mazowieckim największy udział w ogólnej wartości zakupów z importu miał import towarów przeznaczonych do dalszej odsprzedaży – 65%. Import surowców, materiałów i półfabrykatów przeznaczonych na cele produkcyjne stanowił 18,7%, natomiast import usług – 16,2%.

Dokonując analizy w podziale na regiony zauważyć można, iż struktura w regionie warszawskim stołecznym kształtuje się podobnie jak w całym województwie. Największy udział w sumie zakupów z importu miał import towarów przeznaczonych do dalszej odsprzedaży – 69,7%. Import usług stanowił 17,0%, natomiast import surowców, materiałów i półfabrykatów przeznaczonych na cele produkcyjne – 13,3%.

W regionie mazowieckim regionalnym struktura zakupów z importu znacznie różni się od struktury w województwie. 76,6% importu stanowił import surowców, materiałów i półfabrykatów przeznaczonych na cele produkcyjne. Import towarów przeznaczonych do dalszej odsprzedaży to 15,4%, natomiast import usług – 7,9% importu ogółem.

Wykres 17. Struktura zakupów z importu w województwie mazowieckim

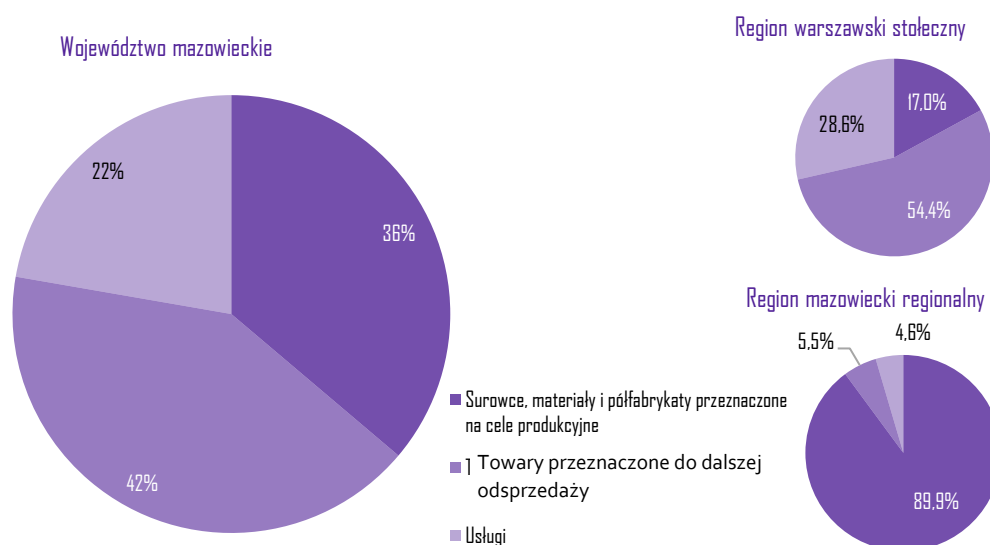

W podmiotach zaliczanych do inteligentnych specjalizacji struktura zakupów z importu zarówno w województwie, jak i w regionach kształtuje się odmiennie.

W województwie mazowieckim nie widać wyraźnej dominacji żadnej z grup importu. Największy udział, 42%, przypadał na import towarów przeznaczonych do dalszej odsprzedaży. Nieco mniej – 36% stanowił import surowców, materiałów i półfabrykatów przeznaczonych na cele produkcyjne, natomiast 22% – import usług.

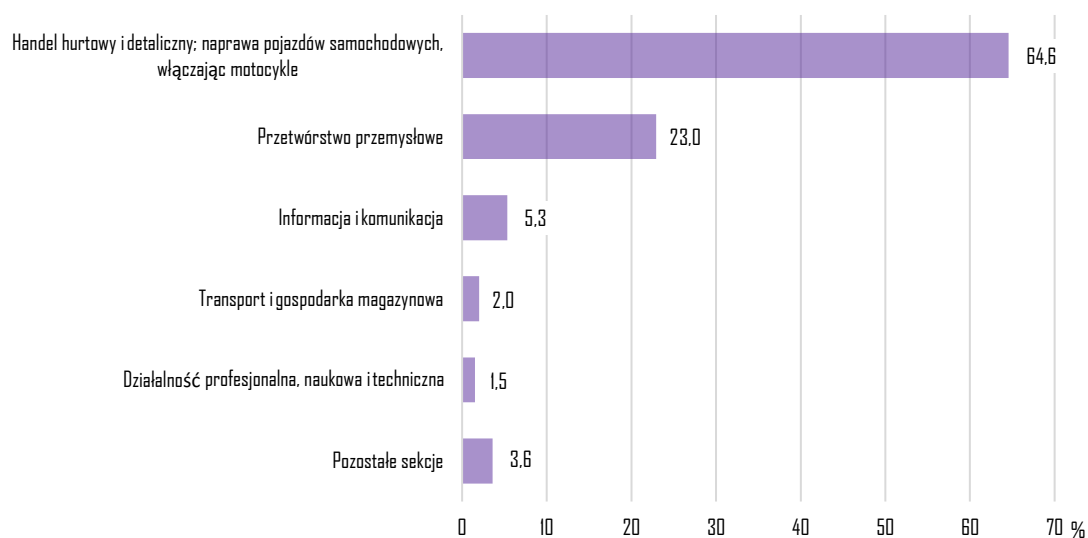
W regionie mazowieckim regionalnym rysuje się znaczna dominacja importu surowców, materiałów i półfabrykatów przeznaczonych na cele produkcyjne (89,9%), przy znikomym udziale importu towarów przeznaczonych do dalszej odsprzedaży (5,5%) oraz importu usług – 4,6% importu ogółem w podmiotach zaliczanych do inteligentnych specjalizacji. W regionie warszawskim stołecznym dominował import towarów przeznaczonych do dalszej odsprzedaży (54,4%).

Wykres 18. Struktura zakupów z importu w podmiotach zaliczanych do inteligentnych specjalizacji mających siedzibę na terytorium województwa mazowieckiego

W województwie mazowieckim sekcją PKD 2007, która miała największy udział w zakupach z importu była (64,6%) sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle. 23% udziału przypadało na przedsiębiorstwa należące do sekcji C – Przetwórstwo przemysłowe.

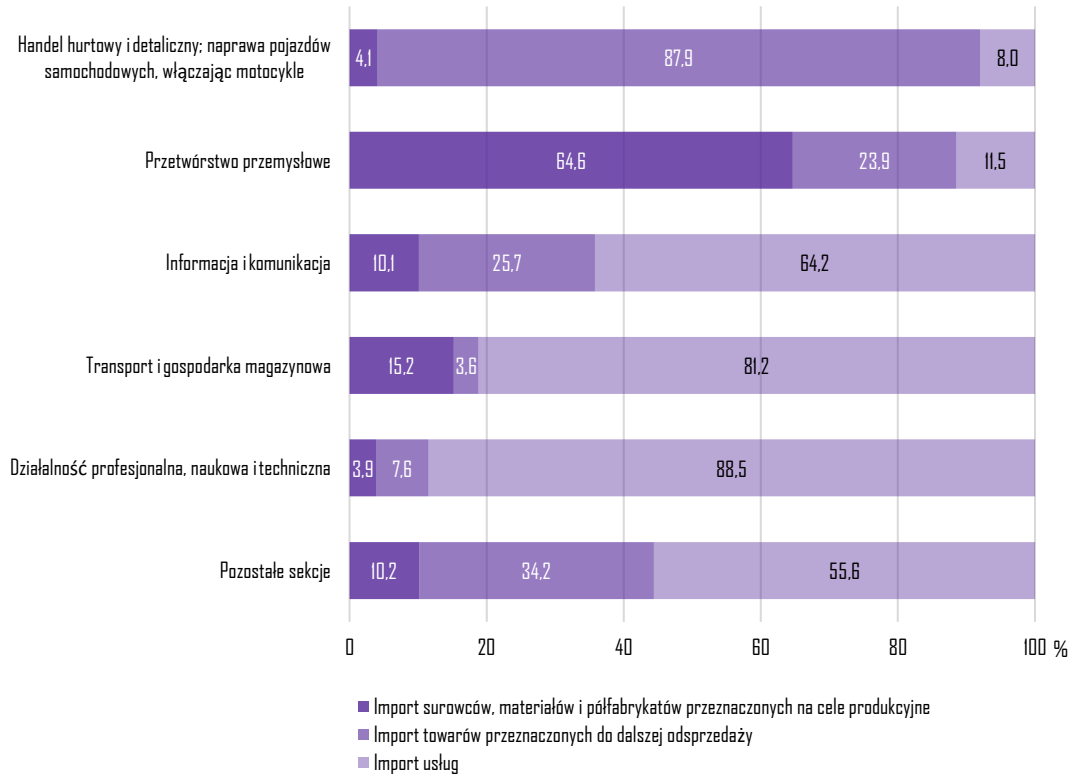
Wykres 19. Udział wybranych sekcji PKD w zakupach z importu

Struktura zakupów z importu w poszczególnych rodzajach działalności jest zależna od ich specyfiki. W sekcji G (Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle) 87,9% stanowił import towarów przeznaczonych do dalszej odsprzedaży. W sekcji C (Przetwórstwo przemysłowe) 64,6% wartości zakupów z importu przypadało na import surowców, materiałów i półfabrykatów przeznaczonych na cele produkcyjne. W sekcjach: Transport

i gospodarka magazynowa (H), Informacja i komunikacja (J), Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (M) dominował import usług.

Wykres 20. Struktura zakupów z importu w wybranych sekcjach PKD

METODOLOGIA BADANIA

Wykorzystane źródła danych

W procesie badania powiązań kapitałowych oraz przychodów ze sprzedaży na eksport i zakupów z importu w podmiotach z kapitałem zagranicznym, wykorzystano dane zebrane na podstawie badań realizowanych przez Główny Urząd Statystyczny, którymi są: badanie podmiotów z kapitałem zagranicznym (KZ) oraz roczna ankieta przedsiębiorstwa (SP).

Powyższe badania obejmują **przedsiębiorstwa niefinansowe**, tj. osoby prawne, jednostki nieposiadające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne, które w roku referencyjnym badania prowadziły w Polsce działalność gospodarczą zaklasyfikowaną według PKD 2007 do następujących sekcji:

Tabela 1. Sekcje PKD 2007 objęte badaniem przedsiębiorstw niefinansowych.

Oznaczenia sekcji	Opis
B	Górnictwo i wydobywanie
C	Przetwórstwo przemysłowe
D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
F	Budownictwo
G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
H	Transport i gospodarka magazynowa
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
J*	Informacja i komunikacja
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości obsługa rynku nieruchomości
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
P**	Edukacja
Q***	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
R****	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
S*****	Pozostała działalność usługowa

* sekcja J – z wyłączeniem instytucji kultury mających osobowość prawną

** sekcja P – z wyłączeniem szkół wyższych

*** sekcja Q – z wyłączeniem samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej

**** sekcja R – z wyłączeniem instytucji kultury mających osobowość prawną

***** sekcja S – z wyłączeniem z wyłączeniem działu 94 Działalność organizacji członkowskich

Ze względu na formę prawną przedsiębiorstwa niefinansowe to spółki osobowe, spółki kapitałowe, spółki cywilne prowadzące działalność w oparciu o umowę zawartą na podstawie Kodeksu Cywilnego, spółki przewidziane w przepisach innych ustaw niż Kodeks spółek handlowych i Kodeks Cywilny lub formy prawne, do których stosuje się przepisy o spółkach (dotyczy na przykład spółek wodnych), oddziały zagranicznych przedsiębiorców, przedsiębiorstwa państwowe, spółdzielnie, państwowe jednostki organizacyjne, jednostki badawczo-rozwojowe, instytuty badawcze oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

Sektor przedsiębiorstw niefinansowych nie obejmuje: fundacji, funduszy, kościołów, stowarzyszeń, organizacji społecznych, partii politycznych, związków zawodowych, organizacji pracodawców, samorządu gospodarczego i zawodowego, przedstawicielstw zagranicznych, wspólnot mieszkaniowych. Działalność tych podmiotów jest objęta odrębną sprawozdawczością statystyczną.

Podstawowym źródłem danych wykorzystanym do badania zbiorowości podmiotów niefinansowych z siedzibą na terenie województwa mazowieckiego, w których udziały posiadały podmioty zagraniczne jest badanie podmiotów z kapitałem zagranicznym. Badaniem objęte były podmioty, w których w końcu 2016 roku ulokowany był kapitał zagraniczny, niezależnie od ich formy prawnej i klasy wielkości mierzonej liczbą pracujących oraz bez względu na rodzaj prowadzonej rachunkowości (badanie nie obejmuje banków, spółdzielczych kas oszczędnościowo kredytowych, instytucji ubezpieczeniowych, biur i domów maklerskich, towarzystw inwestycyjnych i emerytalnych, szkół wyższych, gospodarstw indywidualnych w rolnictwie, a także samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej i instytucji kultury posiadających osobowość prawną). Dane pozyskiwane są na formularzach: KZ – Sprawozdanie podmiotów z kapitałem zagranicznym oraz SP – Roczna ankieta przedsiębiorstwa (cz.VI). Prezentowane w badaniu informacje podane zostały według stanu na dzień 31 grudnia 2016 r.

Kolejnym źródłem danych, którego wyniki wykorzystano w niniejszym opracowaniu jest SP – Roczna ankieta przedsiębiorstwa za rok 2016. Obejmuje ona zbiorowość przedsiębiorstw niefinansowych prowadzących księgi rachunkowe lub podatkową księgę przychodów i rozchodów, w których liczba pracujących wynosi 10 i więcej osób. Zakres przedmiotowy badania obejmuje m.in. bilans, rachunek zysków i strat (dla jednostek prowadzących podatkową księgę przychodów i rozchodów – wybrane kategorie). Wartości bilansowe prezentowane są według stanu na koniec roku kalendarzowego, czyli na dzień 31 grudnia 2016 r.

Metodologia badania

Pierwszym etapem prac badawczych było wyodrębnienie zbiorowości podmiotów o liczbie pracujących 10 i więcej osób, osiągających przychody ze sprzedaży na eksport, spośród podmiotów objętych badaniem SP oraz wyodrębnienie spośród nich podmiotów, które deklarowały posiadanie kapitału zagranicznego (SP cz.VI).

Kolejne etapy badania przeprowadzone były na podstawie pełnej zbiorowości podmiotów z kapitałem zagranicznym (sprawozdania: KZ oraz SP cz.VI.), co dało możliwość analizy kierunków eksportu, który jest podstawową determinantą internacjonalizacji przedsiębiorstw, importu oraz pochodzenia kapitału zagranicznego.

Analizy głównych kierunków eksportu dokonano na podstawie informacji zbieranych w formularzu sprawozdania KZ oraz VI części formularza sprawozdania SP. Na formularzach przedsiębiorstwa wskazują maksymalnie pięć krajów, które są głównymi rynkami eksportowymi oraz rozpisują udział wartości eksportu do tych krajów. W związku z powyższym, suma wartości przychodów ze sprzedaży na eksport do poszczególnych krajów nie jest równa sumie przychodów ze sprzedaży na eksport, którą osiągnęły przedsiębiorstwa niefinansowe z kapitałem zagranicznym w województwie mazowieckim w 2016 r.

W procesie analizy wyodrębnione zostały podmioty prowadzące działalność gospodarczą zaliczaną do inteligentnych specjalizacji. Zgodnie ze Strategią Europa 2020 władze regionalne zostały zobligowane do opracowania strategii inteligentnych specjalizacji regionu oraz wyłonienie inteligentnych specjalizacji regionu. W *Regionalnej Strategii Innowacji dla Mazowsza do 2020 roku*, określone zostały przedsiębiorstwa zaliczane do inteligentnych specjalizacji województwa mazowieckiego. Wytypowano cztery obszary specjalizacji regionalnej Mazowsza:

- **bezpieczna żywność** – wysokiej jakości produkty spożywcze, zgodnych z ideą zrównoważonego rozwoju, bezpiecznych zarówno dla końcowego odbiorcy, jak i dla środowiska w całym cyklu produkcji i dystrybucji;
- **inteligentne systemy zarządzania** – rozwiązania infrastrukturalne i procesowe charakteryzujące się wysokim stopniem adaptacyjności, prowadzące do wzrostu automatyzacji i umożliwiające skuteczny monitoring procesów związanych z aktywnością gospodarczą, umożliwiające m.in. zwiększanie efektywności surowcowej i energetycznej oraz poprawę jakości życia, także w kontekście bezpieczeństwa ludzi;
- **nowoczesne usługi dla biznesu** – mechanizmy wspierania działalności gospodarczej; usługi „szyte na miarę”, dostosowane do indywidualnych potrzeb, zapewniające kapitał, infrastrukturę i zasoby wiedzy niezbędne do rozwoju i wzrostu aktywności innowacyjnej przedsiębiorstw;

- **wysoka jakość życia** – rozwiązania technologiczne i organizacyjne wykorzystywane do świadczenia usług społecznych, w szczególności w zakresie edukacji, zdrowia, bezpieczeństwa, pracy i spędzania czasu wolnego; działania ukierunkowane na stymulowanie innowacji społecznych, rozwój kapitału społecznego i przeciwdziałanie negatywnym skutkom polaryzacji rozwojowej regionu.

Do określenia zbiorowości przedsiębiorstw niefinansowych zaliczanych do inteligentnych specjalizacji posłużono się zestawem kodów PKD 2007 opracowanym przez Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie (*Załącznik 1*).

Wszystkie dane zostały opracowane według stanu na dzień 31 grudnia 2016 roku.

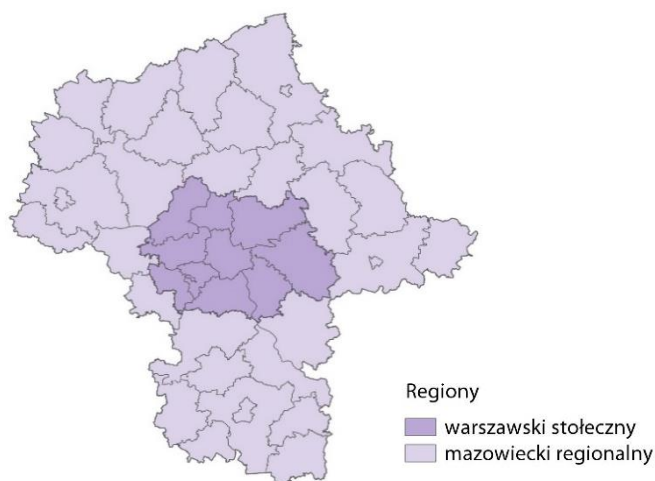
W niniejszym opracowaniu posłużono się **nomenklaturą NUTS 2016**.

Klasyfikacja jednostek terytorialnych do celów statystycznych, w skrócie **NUTS**⁴ (z j. francuskiego: *Nomenclature des Unités territoriales statistiques*) jest geograficzną nomenklaturą dzielącą terytorium Unii Europejskiej (UE) na regiony o trzech różnych poziomach (NUTS 1, 2 i 3, odpowiednio – przejście od większych do mniejszych jednostek terytorialnych). Powyżej poziomu NUTS 1 jest "krajowy" poziom państwa członkowskiego.⁵

Rewizja NUTS 2016 (obowiązująca od 1 stycznia 2018 r.) wprowadziła zmiany w podziałach wszystkich poziomów podziału statystycznego Polski. Na poziomie NUTS 2 województwo mazowieckie, które obecnie tworzy **makroregion województwo mazowieckie**, zostało podzielone na dwie jednostki statystyczne:

- **region warszawski stołeczny**, który obejmuje Warszawę wraz z dziewięcioma powiatami: legionowskim, mińskim, nowodworskim, otwockim, wołomińskim, grodziskim, piaseczyńskim, pruszkowskim i warszawskim zachodnim;
- **region mazowiecki regionalny**, który obejmuje pozostałą część województwa mazowieckiego.

Mapa 1. Podział makroregionu województwo mazowieckie wg NUTS 2.

⁴ Rozporządzenie Komisji (UE) 2016/2066 z dn. 21 listopada 2016 r. zmieniające załączniki do rozporządzenia (WE) nr 1059/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustalenia wspólnej klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) (Dz. Urz. UE L 322 z 29.11.2016)

⁵ http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Nomenclature_of_territorial_units_for_statistics_%28NUTS%29/pl

Badanie obejmowało makroregion województwo mazowieckie. Ze względu na konieczność zachowania tajemnicy statystycznej, nie wszystkie zestawienia zostały zaprezentowane na poziomie NUTS 2.

Objaśnienia pojęć stosowanych w opracowaniu

Pracujący – do pracujących zalicza się osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy tj. umowy o pracę, powołania, wyboru lub mianowania (łącznie z sezonowymi i zatrudnionymi dorywczo); pracodawców i pracujących na własny rachunek: właścicieli i współwłaścicieli (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin) jednostek prowadzących działalność gospodarczą (z wyłączeniem wspólników spółek, którzy nie pracują w spółce) oraz osoby pracujące na własny rachunek; osoby wykonujące pracę w Polsce, a także za granicą na rzecz jednostek, w których zostały zatrudnione, niezależnie od czasu trwania tego zatrudnienia; agentów; osoby wykonujące pracę nakładczą; członków spółdzielni produkcji rolniczej. Do pracujących nie zalicza się osób, z którymi zawarto umowę zlecenie lub umowę o dzieło.

Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów to przychody netto ze sprzedaży w kraju i na eksport wytworzonych przez jednostkę produktów (wyrobów gotowych, półfabrykatów oraz usług), a także opakowań, wyposażenia i usług obcych, jeżeli są one fakturowane odbiorcom łącznie z produktami oraz przychody netto ze sprzedaży towarów i materiałów, tj. nabyte w celu odsprzedaży w stanie nieprzetworzonym rzeczowe aktywa obrotowe oraz produkty wytworzone przez jednostkę, jeśli sprzedawane są one w sieci własnych sklepów obok towarów obcej produkcji, jak również kwoty należne za sprzedane towary i materiały, niezależnie od tego, czy zostały zapłacone.

Przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport obejmują wewnątrzwspólnotową dostawę do krajów członkowskich UE oraz eksport do krajów pozaunijnych.

Zakupy z importu to zakup z importu surowców, materiałów i półfabrykatów przeznaczonych na cele produkcyjne, import towarów przeznaczonych do dalszej odsprzedaży oraz import usług. Import obejmuje wewnątrzwspólnotowe nabycie z krajów członkowskich UE oraz import z krajów pozaunijnych.

BIBLIOGRAFIA

- Borusiak B., 2009, *Kierunki internacjonalizacji przedsiębiorstw handlu detalicznego*, Europa Regionum, tom XII, Poznań.
- Borusiak B., 2006, *Przyczyny niepowodzenia procesu internacjonalizacji przedsiębiorstw handlu detalicznego*, Handel Wewnętrzny, nr 1, s. 14-21.
- Cieślik J., 2010, *Internacjonalizacja polskich przedsiębiorstw aktualne tendencje – implikacje dla polityki gospodarczej*, Akademia Leona Koźmińskiego, Centrum Przedsiębiorczości, Warszawa.
- Domański B., 2001, *Kapitał zagraniczny w przemyśle Polski. Prawidłowości rozmieszczenia, uwarunkowania i skutki*, IGiGP Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- Dziemianowicz W., 1997, *Kapitał zagraniczny a rozwój regionalny i lokalny w Polsce*, Studia Regionalne i Lokalne, nr 21 (54), EUROREG, Warszawa.
- Dziemianowicz W., Mackiewicz M., Zaleski J., 2012, *Konkurencyjność Mazowsza i jej uwarunkowania*, Trendy Rozwojowe Mazowsza nr 5, MBPR, Warszawa.
- Głód W., 2014, *Internacjonalizacja w procesie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw – wybrane wyniki badań empirycznych*, Studia Ekonomiczne, nr 184, s. 80-92.
- Godlewska H., 2001, *Lokalizacja działalności gospodarczej: wybrane zagadnienia*, Wyższa Szkoła Handlu i Finansów Międzynarodowych, Warszawa.
- Godlewska-Majkowska H., Pilewicz T., Turek D., Żukowska J., Zarębski P., Czernecki M., Typa M., 2017, *Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2017. Województwo mazowieckie*, PAliH, Warszawa.
- Gorynia M., Jankowska B., 2007, *Teorie internacjonalizacji*, Gospodarka Narodowa, nr 10, s. 21-44.
- Przybylska K., 2018, *Born global. Nowa generacja małych przedsiębiorstw*, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Kraków.
- Puchalska K., 2015, *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne jako czynnik modernizacji polskiej gospodarki*, Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy, nr 41 (1), s. 400-411.
- Maleszyk E., 2007, *Internacjonalizacja polskich przedsiębiorstw handlowych*, Gospodarka Narodowa, nr 9, s. 79-98.
- Witek-Hajduk M. K., 2012, *Formy umiędzynarodowienia polskich przedsiębiorstw na rynkach zaopatrzenia*, Warszawa.
- Regionalna Strategia Innowacji dla Mazowsza do 2020 roku. System wspierania innowacyjności oraz inteligentna specjalizacja regionu*, 2015, Warszawa. Załącznik 1. *Inteligentna specjalizacja województwa mazowieckiego*.
- Rozporządzenie Komisji (UE) 2016/2066 z dn. 21 listopada 2016 r. zmieniające załączniki do rozporządzenia (WE) nr 1059/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustalenia wspólnej klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS)* (Dz. Urz. UE L 322 z 29.11.2016)
- http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Nomenclature_of_territorial_units_for_statistics_%28NUTS%29/pl
- <https://innowacyjni.mazovia.pl/dzialania/inteligentna-specjalizacja.html>
- <http://www.internacjonalizacja.com.pl>

ZAŁĄCZNIK 1.

Kody PKD 2007 zaliczane do inteligentnych specjalizacji

Zestawienie sporządzone na podstawie klasyfikacji przyjętej przez Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie.

Specjalizacja: Bezpieczna żywność

PKD 2007	Opis słowny
10.11.Z	Przetwarzanie i konserwowanie mięsa, z wyłączeniem mięsa z drobiu
10.12.Z	Przetwarzanie i konserwowanie mięsa z drobiu
10.13.Z	Produkcja wyrobów z mięsa, włączając wyroby z mięsa drobiowego
10.20.Z	Przetwarzanie i konserwowanie ryb, skorupiaków i mięczaków
10.31.Z	Przetwarzanie i konserwowanie ziemniaków
10.32.Z	Produkcja soków z owoców i warzyw
10.41.Z	Produkcja olejów i pozostałych tłuszczów płynnych
10.51.Z	Przetwórstwo mleka i wyrób serów
10.52.Z	Produkcja lodów
10.61.Z	Wytwarzanie produktów przemiału zbóż
10.71.Z	Produkcja pieczywa; produkcja świeżych wyrobów ciastkarskich i ciastek
10.72.Z	Produkcja sucharów i herbatników; produkcja konserwowanych wyrobów ciastkarskich i ciastek
10.73.Z	Produkcja makaronów, klusek, kuskusu i podobnych wyrobów mącznych
10.82.Z	Produkcja kakao, czekolady i wyrobów cukierniczych
10.83.Z	Przetwórstwo herbaty i kawy
10.84.Z	Produkcja przypraw
10.85.Z	Wytwarzanie gotowych posiłków i dań
10.89.Z	Produkcja pozostałych artykułów spożywczych, gdzie indziej niesklasyfikowana
10.91.Z	Produkcja gotowej paszy dla zwierząt gospodarskich
10.92.Z	Produkcja gotowej karmy dla zwierząt domowych
11.01.Z	Destylowanie, rektyfikowanie i mieszanie alkoholi
11.02.Z	Produkcja win gronowych
11.03.Z	Produkcja cydru i pozostałych win owocowych
11.05.Z	Produkcja piwa
11.06.Z	Produkcja słodów
11.07.Z	Produkcja napojów bezalkoholowych; produkcja wód mineralnych i pozostałych wód butelkowanych
16.24.Z	Produkcja opakowań drewnianych
17.12.Z	Produkcja papieru i tektury
17.21.Z	Produkcja papieru falistego i tektury falistej oraz opakowań z papieru i tektury
17.29.Z	Produkcja pozostałych wyrobów z papieru i tektury
20.12.Z	Produkcja barwników i pigmentów
20.13.Z	Produkcja pozostałych podstawowych chemikaliów nieorganicznych
20.14.Z	Produkcja pozostałych podstawowych chemikaliów organicznych
20.16.Z	Produkcja tworzyw sztucznych w formach podstawowych
20.17.Z	Produkcja kauczuku syntetycznego w formach podstawowych
20.20.Z	Produkcja pestycydów i pozostałych środków agrochemicznych
20.59.Z	Produkcja pozostałych wyrobów chemicznych, gdzie indziej niesklasyfikowana
22.22.Z	Produkcja opakowań z tworzyw sztucznych
22.29.Z	Produkcja pozostałych wyrobów z tworzyw sztucznych
23.13.Z	Produkcja szkła gospodarczego
25.91.Z	Produkcja pojemników metalowych

Specjalizacja: Bezpieczna żywność

PKD 2007	Opis słowny
25.92.Z	Produkcja opakowań z metali
46.11.Z	Działalność agentów zajmujących się sprzedażą płodów rolnych, żywych zwierząt, surowców dla przemysłu tekstylnego i półproduktów
46.17.Z	Działalność agentów zajmujących się sprzedażą żywności, napojów i wyrobów tytoniowych
46.21.Z	Sprzedaż hurtowa zboża, nieprzetworzonego tytoniu, nasion i pasz dla zwierząt
46.22.Z	Sprzedaż hurtowa kwiatów i roślin
46.23.Z	Sprzedaż hurtowa żywych zwierząt
46.31.Z	Sprzedaż hurtowa owoców i warzyw
46.32.Z	Sprzedaż hurtowa mięsa i wyrobów z mięsa
46.33.Z	Sprzedaż hurtowa mleka, wyrobów mleczarskich, jaj, olejów i tłuszczów jadalnych
46.34.B	Sprzedaż hurtowa napojów bezalkoholowych
46.36.Z	Sprzedaż hurtowa cukru, czekolady, wyrobów cukierniczych i piekarskich
46.37.Z	Sprzedaż hurtowa herbaty, kawy, kakao i przypraw
46.38.Z	Sprzedaż hurtowa pozostałej żywności, włączając ryby, skorupiaki i mięczaki
46.39.Z	Sprzedaż hurtowa niewyspecjalizowana żywności, napojów i wyrobów tytoniowych
46.61.Z	Sprzedaż hurtowa maszyn i urządzeń rolniczych oraz dodatkowego wyposażenia
47.11.Z	Sprzedaż detaliczna prowadzona w niewyspecjalizowanych sklepach z przewagą żywności, napojów i wyrobów tytoniowych
47.21.Z	Sprzedaż detaliczna owoców i warzyw prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.24.Z	Sprzedaż detaliczna pieczywa, ciast, wyrobów ciastkarskich i cukierniczych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.29.Z	Sprzedaż detaliczna pozostałej żywności prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
56.10.A	Restauracje i pozostałe placówki gastronomiczne
56.10.B	Ruchome placówki gastronomiczne
56.21.Z	Przygotowywanie i dostarczanie żywności dla odbiorców zewnętrznych (catering)
56.29.Z	Pozostała usługowa działalność gastronomiczna
56.30.Z	Przygotowywanie i podawanie napojów
71.20.A	Badania i analizy związane z jakością żywności
75.00.Z	Działalność weterynaryjna
Kody, które nie wystąpiły w badanym zbiorze danych, również ze względu na metodologię	
01.11.Z	Uprawa zbóż, roślin strączkowych i roślin oleistych na nasiona, z wyłączeniem ryżu
01.12.Z	Uprawa ryżu
01.13.Z	Uprawa warzyw, włączając melony, oraz uprawa roślin korzeniowych i roślin bulwiastych
01.14.Z	Uprawa trzciny cukrowej
01.15.Z	Uprawa tytoniu
01.16.Z	Uprawa roślin włóknistych
01.19.Z	Pozostałe uprawy rolne inne niż wieloletnie
01.21.Z	Uprawa winogron
01.22.Z	Uprawa drzew i krzewów owocowych tropikalnych i podzwrotnikowych
01.23.Z	Uprawa drzew i krzewów owocowych cytrusowych
01.24.Z	Uprawa drzew i krzewów owocowych ziarnkowych i pestkowych
01.25.Z	Uprawa pozostałych drzew i krzewów owocowych oraz orzechów
01.26.Z	Uprawa drzew oleistych
01.27.Z	Uprawa roślin wykorzystywanych do produkcji napojów
01.28.Z	Uprawa roślin przyprawowych i aromatycznych oraz roślin wykorzystywanych do produkcji leków i wyrobów farmaceutycznych
01.29.Z	Uprawa pozostałych roślin wieloletnich

Specjalizacja: Bezpieczna żywność

PKD 2007	Opis słowny
01.30.Z	Rozmnażanie roślin
01.41.Z	Chów i hodowla bydła mlecznego
01.42.Z	Chów i hodowla pozostałego bydła i bawołów
01.43.Z	Chów i hodowla koni i pozostałych zwierząt koniowatych
01.44.Z	Chów i hodowla wielbłądów i zwierząt wielbłądowatych
01.45.Z	Chów i hodowla owiec i kóz
01.46.Z	Chów i hodowla świń
01.47.Z	Chów i hodowla drobiu
01.49.Z	Chów i hodowla pozostałych zwierząt
01.50.Z	Uprawy rolne połączone z chowem i hodowlą zwierząt (działalność mieszana)
01.61.Z	Działalność usługowa wspomagająca produkcję roślinną
01.62.Z	Działalność usługowa wspomagająca chów i hodowlę zwierząt gospodarskich
01.63.Z	Działalność usługowa następująca po zbiorach
01.64.Z	Obróbka nasion dla celów rozmnażania roślin
01.70.Z	Łowiectwo i pozyskiwanie zwierząt łownych, włączając działalność usługową
03.11.Z	Rybołówstwo w wodach morskich
03.12.Z	Rybołówstwo w wodach śródlądowych
03.21.Z	Chów i hodowla ryb oraz pozostałych organizmów wodnych w wodach morskich
03.22.Z	Chów i hodowla ryb oraz pozostałych organizmów wodnych w wodach śródlądowych
10.42.Z	Produkcja margaryny i podobnych tłuszczów jadalnych
10.62.Z	Wytwarzanie skrobi i wyrobów skrobiowych
10.81.Z	Produkcja cukru
10.86.Z	Produkcja artykułów spożywczych homogenizowanych i żywności dietetycznej
11.04.Z	Produkcja pozostałych niedestylowanych napojów fermentowanych
17.11.Z	Produkcja masy włóknistej
20.15.Z	Produkcja nawozów i związków azotowych
20.53.Z	Produkcja olejków eterycznych
47.22.Z	Sprzedaż detaliczna mięsa i wyrobów z mięsa prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.23.Z	Sprzedaż detaliczna ryb, skorupiaków i mięczaków prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.25.Z	Sprzedaż detaliczna napojów alkoholowych i bezalkoholowych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach
47.81.Z	Sprzedaż detaliczna żywności, napojów i wyrobów tytoniowych prowadzona na straganach i targowiskach

Specjalizacja: Inteligentne systemy zarządzania

PKD 2007	Opis słowny
26.11.Z	Produkcja elementów elektronicznych
26.12.Z	Produkcja elektronicznych obwodów drukowanych
26.20.Z	Produkcja komputerów i urządzeń peryferyjnych
26.30.Z	Produkcja sprzętu telekomunikacyjnego
26.40.Z	Produkcja elektronicznego sprzętu powszechnego użytku
26.51.Z	Produkcja instrumentów i przyrządów pomiarowych, kontrolnych i nawigacyjnych
61.10.Z	Działalność w zakresie telekomunikacji przewodowej
61.20.Z	Działalność w zakresie telekomunikacji bezprzewodowej, z wyłączeniem telekomunikacji satelitarnej
61.30.Z	Działalność w zakresie telekomunikacji satelitarnej
61.90.Z	Działalność w zakresie pozostałej telekomunikacji
58.29.Z	Działalność wydawnicza w zakresie pozostałego oprogramowania

Specjalizacja: Inteligentne systemy zarządzania

PKD 2007	Opis słowny
62.01.Z	Działalność związana z oprogramowaniem
62.02.Z	Działalność związana z doradztwem w zakresie informatyki
62.03.Z	Działalność związana z zarządzaniem urządzeniami informatycznymi
62.09.Z	Pozostała działalność usługowa w zakresie technologii informatycznych
63.11.Z	Przetwarzanie danych; zarządzanie stronami internetowymi (hosting) i podobna działalność
Kody, które nie wystąpiły w badanym zbiorze danych, również ze względu na metodologię	
26.80.Z	Produkcja magnetycznych i optycznych niezapisanych nośników informacji

Specjalizacja: Nowoczesne usługi dla biznesu

PKD 2007	Opis słowny
68.31.Z	Pośrednictwo w obrocie nieruchomościami
68.32.Z	Zarządzanie nieruchomościami wykonywane na zlecenie
69.20.Z	Działalność rachunkowo-księgową; doradztwo podatkowe
70.10.Z	Działalność firm centralnych (head offices) i holdingów, z wyłączeniem holdingów finansowych
70.21.Z	Stosunki międzyludzkie (public relations) i komunikacja
70.22.Z	Pozostałe doradztwo w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej i zarządzania
74.90.Z	Pozostała działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, gdzie indziej niesklasyfikowana
Kody, które nie wystąpiły w badanym zbiorze danych, również ze względu na metodologię	
94.11.Z	Działalność organizacji komercyjnych i pracodawców
64.19.Z	Pozostałe pośrednictwo pieniężne
64.20.Z	Działalność holdingów finansowych
64.30.Z	Działalność trustów, funduszy i podobnych instytucji finansowych
64.91.Z	Leasing finansowy
64.92.Z	Pozostałe formy udzielania kredytów
64.99.Z	Pozostała finansowa działalność usługowa, gdzie indziej niesklasyfikowana, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszy emerytalnych
66.11.Z	Zarządzanie rynkami finansowymi
66.19.Z	Pozostała działalność wspomagająca usługi finansowe, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszy emerytalnych
66.21.Z	Działalność związana z oceną ryzyka i szacowaniem poniesionych strat
66.30.Z	Działalność związana z zarządzaniem funduszami

Specjalizacja: Wysoka jakość życia

PKD 2007	Opis słowny
71.20.A	Badania i analizy związane z jakością żywności
79.11.A	Działalność agentów turystycznych
79.11.B	Działalność pośredników turystycznych
79.12.Z	Działalność organizatorów turystyki
79.90.A	Działalność pilotów wycieczek i przewodników turystycznych
79.90.B	Działalność w zakresie informacji turystycznej
79.90.C	Pozostała działalność usługowa w zakresie rezerwacji, gdzie indziej niesklasyfikowana
85.10.Z	Wychowanie przedszkolne
85.20.Z	Szkoły podstawowe
85.52.Z	Pozaszkolne formy edukacji artystycznej

85.59.B	Pozostałe pozaszkolne formy edukacji, gdzie indziej niesklasyfikowane
85.60.Z	Działalność wspomagająca edukację
86.10.Z	Działalność szpitali
86.21.Z	Praktyka lekarska ogólna
86.22.Z	Praktyka lekarska specjalistyczna
86.23.Z	Praktyka lekarska dentystyczna
86.90.A	Działalność fizjoterapeutyczna
86.90.B	Działalność pogotowia ratunkowego
86.90.C	Praktyka pielęgniarek i położnych
86.90.D	Działalność paramedyczna
86.90.E	Pozostała działalność w zakresie opieki zdrowotnej, gdzie indziej niesklasyfikowana
90.01.Z	Działalność związana z wystawianiem przedstawień artystycznych
90.02.Z	Działalność wspomagająca wystawianie przedstawień artystycznych
90.03.Z	Artystyczna i literacka działalność twórcza
90.04.Z	Działalność obiektów kulturalnych
91.01.A	Działalność bibliotek
91.01.B	Działalność archiwów
91.03.Z	Działalność historycznych miejsc i budynków oraz podobnych atrakcji turystycznych
93.11.Z	Działalność obiektów sportowych
93.12.Z	Działalność klubów sportowych
93.13.Z	Działalność obiektów służących poprawie kondycji fizycznej
93.19.Z	Pozostała działalność związana ze sportem
93.21.Z	Działalność wesołych miasteczek i parków rozrywki
93.29.Z	Pozostała działalność rozrywkowa i rekreacyjna
Kody, które nie wystąpiły w badanym zbiorze danych, również ze względu na metodologię	
85.31.A	Gimnazja
85.31.B	Licea ogólnokształcące
85.31.C	Licea profilowane
85.32.A	Technika
85.32.B	Zasadnicze szkoły zawodowe
85.32.C	Szkoły specjalne przysposabiające do pracy
85.41.Z	Szkoły policealne
85.42.B	Szkoły wyższe
85.51Z	Pozaszkolne formy edukacji sportowej oraz zajęć sportowych i rekreacyjnych
91.02.Z	Działalność muzeów
91.04.Z	Działalność ogrodów botanicznych i zoologicznych oraz obszarów i obiektów ochrony przyrody